

Evenimentul zilei – 20 aprilie 2011

Mitul Gagarin și utopia comunistă

de Vladimir Tismăneanu

Sistemul sovietic a fost unul mitocratic, așadar unul în care domneau miturile și legendele. Aleksei Stahanov a fost simbolul proletarului eroic, mareșalul Jukov al militarului glorios, Iuri Gagarin al victoriei comunismului în spațiu.

Lordul Cecil Rhodes spunea că, dacă ar putea, "ar coloniza stelele". Cam la fel gândea și Nikita Sergheievici Hrușciiov, prim-secretar al CC al PCUS și președinte al Consiliului de Miniștri al URSS, pe 12 aprilie 1961, cel care, în anii '30, a condus organizația de partid din Moscova în timpul construcției metroului (care purta numele lui Lazar Kaganovici, pe atunci mâna dreaptă a lui Stalin), alt simbol al omnipotenței sistemului. Hrușciiov era un incurabil optimist. Scopul suprem era să ajungă din urmă și să depășească Statele Unite, pe scurt, să-i îngroape pe capitaliști sub povara propriei lor nimicirii.

Lansarea sputnikului în 1957 a fost utilizată propagandistic pentru a destrăma efectele negative, în planul relațiilor publice globale, ale sângeroasei suprimări a Revoluției Maghiare în noiembrie 1956. În 1960 avea loc la Moscova conclavul mondial al partidelor comuniste. Se prefigura conflictul sovieto-chinez legat de viziunea despre "coexistența pașnică" și de condamnarea crimelor staliniste. Mao anunțase că "vântul de la Răsărit va triumfa asupra vântului de la Apus". Pentru Mao, Hrușciiov era exponentul celei mai primejdioase maladii, revizionismul capitular. Pentru Hrușciiov, Mao era un aventurier senil, un dogmatic incorigibil.

Zborul lui Gagarin a fost o lovitură de imagine colosală. Tânărul cosmonaut, cu irezistibilul său surâs, era personificarea lui Homo Sovieticus, a Omului Nou. Așa îl zugrăvea "Pravda", așa îl romantizau ziarele din statele satelizate, întreaga "omenire progresistă". După revenirea din cosmos (de unde transmisese un mesaj special lui Hrușciiov și membrilor Prezidiului CC al PCUS), Gagarin a ajuns la Moscova, unde s-a bucurat de o primire triumfală, echivalentul beatificării de către Stalin a piloților din marile expediții din anii '30 (Cikalov, Serov). Hrușciiov savura fiecare secundă, se simțea în fine egal cu predecesorul său, cel pe care îl denunțase în februarie 1956, la Congresul al XX-lea, ca pe un despot megaloman.

În octombrie 1961, la Congresul al XXII-lea al PCUS, mitul lui Stalin era încă o dată demolat. Atacurile împotriva defunctului tiran încurajate de marele turist erau tot mai temerare, tot mai radicale. Evgheni Evtușenko publica în "Pravda", evident cu aprobarea lui Hrușciiov, poemul "Urmașii lui Stalin" în care cerea pedepsirea celor vinovați pentru crimele în masă din anii '30. Vasili Aksionov publica "Bilet către stele". Se naștea samizdatul. Generația zborului cosmic al lui Gagarin era astfel marcată de ceea ce se numește al doilea val al destalinizării (în 1962 apărea, în "Novâi Mir" condusă de Aleksandr Tvardovski, tot cu aprobația lui Hrușciiov, "O zi din viața lui Ivan Denisovici", capodopera lui Aleksandr Soljenițân). Este vorba de acei intelectuali pe care istoricul Vladislav Zubok îi numește "copiii lui Jivago" (Iosif Brodski, Anatoli Neiman, Vasili Aksionov, Mihail Satrov, Efim Etkind, Arkadi Vaksberg, Vladimir Voinovici, Bulat Okudjava,

Andrei Voznessenski, Bella Ahmadulina, Robert Rojdestvenski, Ernst Neizvestinii etc.). Unii aveau să devină disidenți, alții nu. Toți însă detestau stalinismul.

Trupul îmbălsămat al lui Stalin era expulzat din Mausoleul din Piața Roșie și depus în zidul Kremlinului. Se propunea edificarea la Moscova a unui monument în memoria victimelor represiunilor din anii '30 (nu a fost construit nici până astăzi). Congresul adopta Programul PCUS, primul de la Lenin încoace, care se încheia cu vibrantul jurământ: "Partidul proclamă solemn, actuala generație de oameni sovietici va trăi în comunism". Iuri Gagarin a fost ultimul mare simbol al acestei mitologii ascendente, al convingerii triumfaliste că idealul comunist poate fi realizat pe planeta Pământ. Era normal să stea alături de liderul partidului la parada militară din Piața Roșie. Propaganda sovietică prezenta zborurile în Cosmos drept probe irefutabile ale "justeții" a ceea ce numea "ateismul științific".

Despre URSS se spunea atunci că este o Volta Superioară dotată cu rachete termonucleare. Ideologia oficială a încercat să anexeze zborurile cosmice, baletul, filmul, spărgătorul de gheață atomic "V. I. Lenin", metroul, patinajul artistic, hocheiul etc. drept dovezi ale superiorității sistemului comunist: Vera Muhina, Oleg Popov, sputnikul, Laika, Strelka și Belka, Gagarin, Gherman Titov, Andrian Nikolaev, Valentina Tereșkova, Serghei Koroliov, marile balerine Galina Ulanova și Maia Plisețkaia, Oistrach, Richter, Eisenstein, Ciuhrai, Șolohov etc. erau argumentele unei culturi a performanțelor absolute în artă, circ, aviație, dans, patinaj, literatură, muzică, sport, transport. Era vorba de o ridicolă megalomanie întemeiată pe mituri autoglorificatoare.

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/senatul-evz-mitul-gagarin-si-utopia-comunista-927460.html>